

УДК (477)(063)
ББК Ч484(4Укр)л0

*Рекомендовано до друку вченого радою
Запорізького національного університету
(протокол №9 від 22 березня 2016 р.)*

Рецензенти:

Литвиненко С. А. – доктор педагогічних наук, професор.
Рівненський державний гуманітарний університет.
Павленко А. І. – доктор педагогічних наук, професор.
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти».

Редакційна колегія:

Новомаренко О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент.
Шевченко Н. Ф. – доктор психологічних наук, професор.
Лончарєва Г. В. – доктор педагогічних наук, професор.
Гуляч М. Г. – кандидат психологічних наук, доцент.
Голованова Т.Н. – кандидат педагогічних наук, доцент.

Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку. Тези доповідей Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (17-18 березня 2016 року, м. Запоріжжя). – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2016. – 165 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень учасників Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку», що розкривають проблеми підготовки педагогів вищої школи в умовах реформ суспільства, становлення й розвитку особистості фахівця, забезпечення процесу підготовки педагога вищої школи, його професіоналізму й майстерності педагогічної діяльності.

Конференція проводиться за ініціативою Запорізького національного університету з метою обговорення досвіду та тенденцій розвитку педагогіки вищої школи в умовах сучасного українського суспільства.

© ЗНУ, 2016

**СЕКЦІЯ
ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ
РЕФОРМ СУСПІЛЬСТВА**

С. Д. Максименко

дійсний член НАПН України

доктор психологічних наук, професор

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України

**МЕТОДОЛОГІЯ ГЕНЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ У
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ**

Постановка проблеми. Експериментально-генетичний метод в освітньому середовищі є особливо важливим. Сучасні дослідження, у яких так чи інакше вивчається розвиток особистості в учебовій діяльності, можна об'єднати в три основні напрямки, що різняться вихідною методологічною позицією. З методологічної точки зору наявне дуже цікаве зміщення – дійсне експериментально-генетичне дослідження проводиться у винятково формальній, емпіричній схемі з підміною понять, з переструктуруванням сущності і явища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В межах першого напрямку отримані дуже цікаві результати і про спільну учебову діяльність старших дошкільників та молодших школярів як засіб розвитку психіки (Ш.О. Амонашвілі, В.С. Мухіна, В.К. Котирло, В.В. Турбан та ін.), і про розвиток самосвідомості в навчальній дальності (головним чином, роботи М.Т. Дригус та її співробітників).

Другий напрямок саме і полягає у спробі побудови теорії особистості дитини, що розвивається, на підставі узагальнення масиву даних, отриманих під час реалізації експериментального навчання. Таку спробу, дуже цікаву і змістовну, здійснив В.В. Давидов.

Третій напрямок вивчення розвитку особистості в навчальній діяльності представляє концепція особистісного опусередкування даної діяльності. У цьому напрямку створюється теорія особистості, ми входимо з класичного положення Л.С. Виготського про те, що «особистість стає для себе тим, чим вона є в собі, через те, чим вона стає для інших. Це і є процес становлення особистості». Отже, застосування формувального експерименту дало можливість переконатися, що, дійсно, за допомогою експериментально-генетичного методу в суб'єкта навчальної діяльності можна сформувати практично будь-яку психічну структуру.

Метою статті є висвітлення авторської позиції щодо методології генетичних методів дослідження.

«стейкхолдерів» (студентства, викладацтва, технічного персоналу), продовжує традицію закріплення стереотипів щодо ролей та місця жінок і чоловіків у суспільстві. Тому механізм гендерного квотування задля збільшення політичної участі жіноцтва має невисокі шанси в Україні (про що свідчить стабільно низький рівень представництва жінок на вищих щаблях влади), бо як відсутність гендерної політики на етапі отримання освіти і спеціальності вчить виходу у життя, в якому немає розподілу на чоловіків і жінок, а є лише висока конкуренція та можливість сковатись від неї у приватній сфері сім'ї. Статус жінки у суспільстві суттєво залежить не лише від освіти, яку вона отримує, а й від її статусу у сім'ї, тож, до тих пір, поки не буде вирішено питання балансу між сім'єю та кар'єрою, українські жінки будуть або остерігатись того, щоб «відірватись» від свого сімейного призначення, або постійно «з надривом» доводити, що встигають і в сім'ї, і на роботі.

Тож, проблема неминучої насиченості середовища ВНЗ гендерними стереотипами, які за відсутності гендерної політики у закладі лише множаться, виступає стримуючим фактором для реального просування та закріплення ідей гендерної рівності.

Висновки. Гендерна чутливість та сімейні обов'язки в університетському середовищі України поки що залишаються категоріями не надто опрацьованими та не являються політичним питанням для більшості ВНЗ. В той же час, їх ігнорування призводить до того, що просування жінок у професійній сфері та суспільно-політичному житті України є менш успішним, ніж у чоловіків. Гендерночутливі ВНЗ з політикою дружності до сім'ї могли б виступити і для студентів, і для студенток місцем не лише отримання освіти та необхідних компетенцій, а й засвоєння принципів рівноправ'я, симетричної відповідальності, рівного розподілу сімейних обов'язків, формування взірців егалітарної поведінки, а не стійких стереотипів щодо життевого призначення чоловіків і жінок. В Україні достатньо мідними є саме просімейні орієнтації, але у справі підтримки сім'ї акцент переважно робиться на стереотипних уявленнях про те, якою вона має бути, щоб отримати суспільне схвалення. Збереження status quo за державними патерналістськими формами підтримки материнства та сім'ї, відсутність участі всіх інституцій суспільства у політиці балансу між публічним життям і сім'єю прирікають на стагнацію втілення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя в Україні.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ РЕФОРМ СУСПІЛЬСТВА»

Максименко С.Д.

Методологія генетичних методів дослідження у психолого-педагогічній науці.....

3

Гура О.І., Меняйло В.І.

Підготовка майбутніх магістрів до проектної діяльності як необхідна складова їх дослідницько-інноваційної підготовки.....

5

Лозова О.М.

Інтеграційний потенціал професійного, свідомісного та особистісного становлення людини в умовах суспільних трансформацій.....

8

Сущенко А.В.

Деякі параметри професійної діяльності викладачів вищої школи у найближчій перспективі.....

10

Рассказова О.І., Анголенко В.В.

Проблематизація соціально-педагогічного супроводу неповнолітніх працівниками соціальної сфері в умовах підвищення соціальних ризиків у суспільстві.....

12

Кректун Б.В., Доценко Н.В., Кректун Н.М.

Розробка навчальних програм на основі компетентісного підходу та узагальнених результатів навчання.....

14

Лічман Л.Ю.

Етапність формування іншомовної компетентності в Україні.....

17

Медведєва О.Д.

Структура вищої освіти Іспанії.....

19

Мицик Г.М.

Про необхідність змін у підготовці фахівців-логопедів у вищих навчальних закладах.....

21

Стрельченко Л.В.

Інноваційні технології у підготовці магістрів з англійської мови як іноземної в університетах Великої Британії.....

24

СЕКЦІЯ «СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ»

Гура Т.Є.

Розвиток методологічного мислення майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі: постановка проблеми.....

27

Лозова Ольга Миколаївна,

доктор психологічних наук, професор,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОФЕСІЙНОГО, СВІДОМІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Актуальність дослідження. Динамічні трансформації соціуму актуалізують проблему збереження цілісності особистісної структури людини. Як показують останні події, економічна, політична та соціальна ситуація в Україні і світі (політичні кризи, майнова поляризація суспільства, безробіття) викликають труднощі не лише соціально-політичного, але й психологічного характеру. Прискорення темпоритму життя великого міста, пресинг великих обсягів інформації вимагають від людини високої стресостійкості, а невідповідність життєвих стратегій вимогам сучасного суспільства призводять до дезадаптації. Протягом ХХ століття середньорічний показник поширеності всіх психічних і поведінкових розладів у світі збільшився в 10 разів, понад 160 мільйонів європейців (40 % населення) мають психічні розлади, найпоширеніший з яких – депресія. За даними Українського науково-дослідного інституту соціальної і судової психіатрії та наркології, в Україні у 2012 р. психічними розладами страждали 103,4 тисяч осіб. Кількість осіб з тимчасовими, зворотними психічними дисфункціями й розладами, невротичною структурою особистості, що суттєво ускладнює адаптацію в соціумі, не піддається статистичному обліку.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. За цих обставин наявність кваліфікованої психологічної підтримки, допомоги, реабілітації є запорукою збереження суспільства. Отже, і підготовка психологів під час навчання у ВНЗ має ґрунтуватися на глибокій дослідницькій основі. Науково-викладацький колектив кафедри практичної психології Київського університету імені Бориса Грінченка вибудовує таку підставу, розробляючи науково-дослідну

тему «Інтеграційний потенціал професійного, свідомісного та особистісного становлення людини в умовах суспільних трансформацій». Об'єктом дослідження постає становлення особистості в умовах суспільних трансформацій. Предметом – професійне, свідомісне та особистісне становлення людини в умовах суспільних трансформацій (інтегральний контекст).

Мета дослідження. Теоретично обґрунтувати в науковій парадигмі «діяльність – свідомість – особистість» та емпірично виявити інтеграційний потенціал становлення людини в умовах суспільних трансформацій. Завдання дослідження:

1. здійснити теоретико-методологічне узагальнення проблеми психологічного становлення особистості в умовах суспільних трансформацій в рамках наукової парадигми «діяльність – свідомість – особистість»;
2. розробити батарею психодіагностичних методик, технік і технологій для дослідження та корекції діяльнісної, свідомісної та особистісної сфери психіки.
3. Емпірично дослідити особливості становлення свідомості, особистісних рис та професійно-діяльнісних якостей людини у кризових умовах суспільного розвитку;
4. узагальнити результати аналізу в інтегральній моделі становлення особистості в умовах суспільних трансформацій;
5. розробити методичні рекомендації для педагогів, практичних психологів, науково-викладацького складу вищих навчальних закладів з метою впровадження інтегральної моделі становлення особистості в умовах суспільних трансформацій.

Окремими аспектами дослідження вбачаємо: інтегративні підходи у психологічному супроводі особистісного та професійного розвитку студентів; професійну активність і професійну мотивацію майбутніх психологів; соціалізацію і соціальну адаптацію особистості у проблемному соціокультурному середовищі; творче та інноваційне мислення студентів; психологічний супровід адаптації та професіоналізації студентів-психологів;

формування професійної свідомості практичних психологів у системі вищої освіти; особливості подолання соціальних криз сучасним студентством; особливості кризових ознак гендерної та національної ідентичності студентської молоді на етапі становлення громадянського суспільства; психологічні засади формування особистості психолога; самоактуалізацію і саморегуляцію особистості в процесі діяльності; дослідження ментальних особливостей атрибутивних стилів з погляду адаптивно-творчих можливостей; принцип орієнтації на вирішення в діяльності практичного психолога; особливості соціалізації і соціальної адаптації студентів у проблемному інформаційному середовищі; психологічний аналіз мотиваційно-ціннісної сфери студентів-психологів різних форм навчання; емоційну компетентність у структурі діяльності практичного психолога; подолання кризи ідентичності як запоруки успішної самореалізації особистості; взаємозв'язок самоактуалізації з професійною ідентичністю студентів-психологів; психодіагностику ментальних особливостей успішних людей.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Теоретична значущість вбачається в розробці інтегральної моделі становлення особистості в умовах суспільних трансформацій. Практична значущість: впровадження результатів дослідження у сферу загальної та вищої освіти, в систему практичної психологічної допомоги сприятиме оптимізації освітніх, виховних та культурних практик стосовно кризових проблем людини трансформаційного суспільства.

Висновки. Дослідження психіки в часи соціальних зрушень same в річищі наукової парадигми «діяльність – свідомість – особистість», в силу інтегральності зазначеного підходу, мають високий пояснювальний потенціал. Поєднання в дослідженні наукової та психопрактичної парадигм підсилить психодіагностичну, психокорекційну та психопрогностичну значущість його висновків.